

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 318 79 51

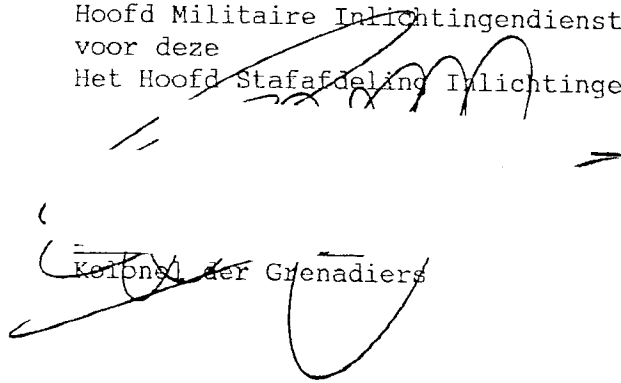
- Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/92/095/3325	28 augustus 1992

Onderwerp
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 62/92)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in de voormalige Joegoslavische federatie.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

Korpschef der Grenadiers

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/92/095/3325, d.d. 28 augustus 1992

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v. AMAD

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

62/92

(Afgesloten 281200 AUG 1992)

Internationale vredesinspanningen

Tijdens de internationale vredesconferentie over het voormalige Joegoslavië, die gisteren is afgesloten, hebben alle officiële deelnemers ingestemd met een aantal principes die de grondslag moeten vormen voor een definitieve vredesregeling. Onder meer is overeengekomen dat militaire veroveringen niet zullen worden erkend en dat (territoriale) disputen zullen worden beslecht op grond van onderling overleg of arbitrage. Andere uitgangspunten betreffen onder meer het onmiddellijk beëindigen van de gevechten en het respecteren van de mensenrechten, inclusief de rechten van etnische minderheden. In dit kader wordt ook het "etnische zuiveren" van gebieden veroordeeld. Vanaf 3 september zal in Genève op basis van de overeengekomen beginselen door een zestal commissies overeenstemming moeten worden bereikt over de belangrijkste geschilpunten. Deze vervolgonferentie zal onder leiding staan van de EG en de VN. In het coördinerende comité hebben onder meer zitting afgevaardigden van de CVSE, buurlanden van het voormalige Joegoslavië en de Organisatie van Islamitische landen.

Een van de consequenties van de genoemde akkoorden is dat de historische grenzen tussen de voormalige deelstaten worden erkend. Dit betekent dat alle officiële conferentiedeelnemers, met inbegrip van Servië en Kroatië, de staatkundige eenheid van Bosnië-Herzegovina erkennen. Dit is in overeenstemming met het officiële standpunt van beide staten, die stellen geen aanspraken te hebben op buurlanden. In de praktijk hebben echter tot dusverre met name Kroatië, maar ook Servië, de inlijving van delen van Bosnië-Herzegovina op langere termijn niet uitgesloten.

De leider van de Bosnische Serviërs, Karadzic, die zich tijdens de conferentie sterk verzet heeft tegen erkenning van de territoriale integriteit van Bosnië-Herzegovina en ook tegen zijn eigen status van waarnemer bij het overleg, heeft gisteren een aantal opmerkelijke toezeggingen gedaan. Zo verklaarde hij dat de Serviërs met onmiddellijke ingang geen gebruik meer zullen maken van zware wapens en dat zij deze op zeer korte termijn zullen concentreren in vier steden (Sarajevo, Jajce, Bihac en Gorazde) waar ze vervolgens onder VN-toezicht zouden worden geplaatst. Tevens kondigde hij aan dat alle onder Servisch beheer staande gevangenenkampen zullen worden gesloten. Hij stelde opnieuw dat de Serviërs bereid zijn een deel (mogelijk tot 20%) van het door hen veroverde gebied in Bosnië-Herzegovina op te geven om een vredesregeling mogelijk te maken. Daarbij werd benadrukt dat het hier om eenzijdige concessies ging. Volledigheidshalve moet worden onderstreept dat Karadzic al eerder soortgelijke toezeggingen heeft gedaan, zonder dat deze resulteerden in daadwerkelijke veranderingen.

In een separaat document is besloten dat de Veiligheidsraad zal toezien op de opstelling van Servië en Montenegro met betrekking tot de uitvoering van het beginselakkoord. Indien deze landen zich niet zullen houden aan de gestelde voorwaarden voor "beschaafd gedrag" en zich blijven verzetten tegen uitvoering van de bestaande VN-resoluties, zal dit resulteren in een verscherping van de strafmaatregelen. Reeds nu is besloten om internationale waarnemers aan de

Servisch/Montenegrijnse grenzen met Bosnië-Herzegovina te stationeren. Hun controle-activiteiten moeten militaire herbevoorrading van Servische eenheden in Bosnië-Herzegovina verhinderen.

Opmerkelijk is dat tijdens de conferentie sprake was van openlijke onenigheid tussen de "Joegoslavische" premier Panic, formeel leider van de "Joegoslavische" delegatie, en de Servische president Milosevic. Onder meer distantieerde Panic zich van Milosevic's bezwaren tegen een eventuele uitzending van een waarnemersmissie naar Kosovo, en ontzegde hij hem het recht te spreken namens "Joegoslavië". Panic heeft zich in de afgelopen twee maanden herhaaldelijk uitgesproken voor een ingrijpende koerswijziging van Servië/Montenegro met als doel hun internationale isolement te doorbreken. Waarschijnlijk tolereert Milosevic vooralsnog de opstelling van Panic in de hoop dat deze een verlichting van de internationale strafmaatregelen kan bewerkstelligen.

Panic heeft op grond van de resultaten van de conferentie gesteld dat de sancties tegen zijn land in drie maanden kunnen worden afgebouwd. Hij kondigde aan dat hij daartoe op korte termijn een verzoek zal indienen.

De Secretaris-Generaal van de VN, Ghali, kondigde gisteren voorstellen aan om het aantal en het mandaat van de VN-militairen in Bosnië-Herzegovina aanzienlijk uit te breiden, overigens zonder het huidige humanitaire karakter van hun inzet te willen wijzigen. Hij stelde dat hij de lidstaten van de VN zal verzoecken om een aanvullende militaire bijdrage zonder dat deze ten laste zou komen van het budget van de VN.

Bosnië-Herzegovina

Ondanks de gemelde akkoorden is er nog geen sprake van een afname van de strijd in Bosnië-Herzegovina. De Serviërs beschuldigen de Moslims bij Sarajevo van provocaties. Ook elders in Bosnië-Herzegovina was sprake van voortdurende strijd. De EG-waarnemersmissie meldt dat Bosnische strijdkrachten (die in de praktijk vooral uit Moslims bestaan) in het noordoosten van de republiek proberen de belangrijkste weg naar "Joegoslavië" af te sluiten. Dit houdt verband met hun vrees voor nieuwe infiltraties van Serviërs in Bosnië-Herzegovina. Ondanks hevige gevechten in het noorden, waaraan ook aan de Kroatische zijde van de grens gelegen artillerie deelnam, lijkt de corridor van Servië naar de Servische gebieden in Bosnië-Herzegovina en Kroatië nog steeds bruikbaar. De route leidt echter voor een deel langs ongeplaveide wegen, die in het najaar bij hevige regenval onbruikbaar kunnen worden.

Servische gevechtsvliegtuigen, vermoedelijk afkomstig uit Banja Luka, hebben een aanval uitgevoerd op de wapenfabriek te Novi Travnik in het midden van Bosnië-Herzegovina. Deze fabriek was enkele maanden geleden veroverd door Kroatische eenheden, waarbij een aanzienlijke hoeveelheid wapens was buitgemaakt. Bovendien lieten de Kroaten toendertijd weten dat de produktie zou worden voortgezet.

De afgelopen weken is vastgesteld dat Bosnische eenheden zich van het noord naar het zuidfront (en incidenteel andersom) verplaatsen via Kroatisch grondgebied met hulp van Kroatische autoriteiten. Tot op heden zouden tenminste 3000 Bosnische militairen zich op die wijze verplaatst hebben. Een en ander vindt waarschijnlijk plaats tegen de achtergrond van recente overeenkomsten tussen beide republieken over onderlinge (militaire) bijstand.

Moslim-gevechtsgroepen leggen ten noorden van Bihac in het door hen gedomineerde uiterste westen van Bosnië-Herzegovina een geïmproviseerde landingsbaan voor vliegtuigen aan. Dit houdt verband met hun precaire positie in dit gebied, dat

in het westen aan Kroatië grenst en in het oosten aan door Serviërs beheerste gebieden. Deze landingsbaan zou mogelijkheden bieden voor zowel evacuatie als bevoorrading.

Servië/Montenegro

In de voormalige autonome provincie Vojvodina is spanning ontstaan in verband met de arrestatie van Servische militieleden, die verantwoordelijk waren voor het verdrijven van enkele duizenden Kroaten uit een dorp in Vojvodina. Deze arrestaties zouden zijn bevolen door premier Panic, die daarmee ten tijde van de Londense conferentie zijn streven wilde benadrukken een einde te maken aan de etnische "zuiveringen" in Joegoslavië. Panic heeft zelfs onlangs gedreigd te zullen aftreden indien de zuiveringen zouden doorgaan. Deze situatie kan leiden tot nieuwe confrontaties tussen Panic en nationalistische Servische leiders, mogelijk zelfs met inbegrip van Milosevic. Het kan tevens leiden tot een verscherping van de etnische tegenstellingen in Vojvodina, waarvan de bevolking voor ruim de helft bestaat uit Serviërs, maar waar ook een Hongaarse minderheid van meer dan 400.000, alsmede enkele tienduizenden Kroaten leven.

De afgelopen dagen zijn verhoogde activiteiten waargenomen bij Servische veiligheidstroepen en JNA-eenheden in en rond de andere voormalige autonome provincie, Kosovo, waar een Albanese meerderheid wordt onderdrukt door het Servische bewind. Hoewel functionarissen verklaarden dat het ging om reguliere herhalingsoefeningen, is het niet uitgesloten dat de manoeuvres feitelijk samenhangen met Servische vrees dat de Albanen tijdens de vredesconferentie te Londen door het creëren van incidenten de aandacht op Kosovo zouden willen vestigen.

Panic heeft onlangs in zijn hoedanigheid van federaal minister van Defensie een ontmoeting gehad met de CGS van de JNA, die eveneens Panic heet. De premier uitte begrip voor de problemen van de JNA, die vooral betrekking zouden hebben op het gebrek aan financiële middelen. Hij benadrukte in dit verband dat hij de beschikking had over "essentiële financiële middelen", waarbij overigens niet duidelijk was of hij verwees naar zijn persoonlijk vermogen dan wel naar het budget van zijn regering. Met zijn oproep lijkt hij de JNA te willen aansporen zijn beleid te ondersteunen. Zoals reeds eerder gemeld bestaat er twijfel over de werkelijke invloed van Panic op het "Joegoslavische" defensiebeleid.

Kroatië

Ook in Kroatië is sprake van spanningen en incidenten. Het Kroatische persbureau HINA meldt dat JNA-eenheden voor het eerst sinds een maand weer beschietingen hebben uitgevoerd op de kustplaats Dubrovnik. Tevens zou de JNA vanuit Bosnië-Herzegovina de noordelijke grensplaats Slavonski Brod hebben beschoten.

Kroatische eenheden hebben de afgelopen dagen acties uitgevoerd in het gebied van de Peruca-dam in het zuidelijke Dalmatische kustgebied. De situatie in deze regio is gespannen, omdat de havenstad Split van deze stuwdam afhankelijk is voor haar stroomvoorziening en de Serviërs de toevoer van water beheersen. Deels door Servische maatregelen, maar ook deels door de droogte is Split vaak verstoken van elektriciteit. De Kroaten lijken nu een opleving van de gevechten te willen uitlokken, aangezien die hen in staat zou stellen de dam onder militaire controle te brengen. Overigens bestaat er tussen Serviërs en Kroaten onenigheid of de betreffende dam behoort tot UNPA-zuid.

De CGS van de Kroatische strijdkrachten, korpsgeneraal Tus, heeft gesteld dat hij met UNPROFOR en de EG-waarnemersmissie overeenstemming heeft bereikt over de terugtrekking op zeer korte termijn van de JNA van de Kroatische landtong Prevlaka, die van strategisch belang is omdat vandaar de uitgang wordt beheerst

van de Montenegrijnse baai van Kotor en de laatst overgebleven bases van de JNA-marine. Om die reden hebben "Joegoslavische" functionarissen (onder wie president Cosic) tot dusverre herhaaldelijk een terugtrekking van de JNA verworpen. Volgens het Servische persbureau TanJug zou Tus hebben gesteld dat geen demilitarisering van Prevlaka is voorzien. Dit wijst erop dat Kroatië zelf militaire eenheden op het schiereiland zou willen legeren, hetgeen een directe bedreiging voor de "Joegoslavische" vloot zou betekenen. Het is vrijwel uitgesloten dat UNPROFOR en de EG-missie eenzijdig met Kroatië een akkoord hebben gesloten over een voor de JNA zo essentiële kwestie. Medewerking van de JNA aan de door Tus genoemde overeenkomst lijkt uiterst onwaarschijnlijk. Mogelijk houden diens uitspraken verband met Kroatische onvrede over de opstelling van met name UNPROFOR, die zich niet actief genoeg zou inzetten om het Kroatische gezag in de omstreken gebieden te herstellen.

In dit verband is vermeldenswaard dat Bosnisch-Servische functionarissen hebben gezinspeeld op de mogelijkheid hun vorige maand geformuleerde aanspraak op een toegang naar zee op te geven indien Kroatië het Prevlaka-schiereiland afstaat aan Montenegro. De Servische aanspraak was uiterst opmerkelijk, omdat de enige Bosnische kustplaats, Neum, in een homogeen Kroatisch gebied ligt en reeds in een zeer vroeg stadium van de etnische strijd was opgegeven door de JNA. Vermoedelijk is de aanspraak op Neum alleen gedaan om een uitruil met Prevlaka mogelijk te maken. Het is echter uitgesloten dat de Kroaten op deze suggestie zullen ingaan.

Overigens heeft Tus met betrekking tot de situatie in de omgeving van Slavonski Brod verklaard dat de veiligheid van Kroatië niet alleen aan zijn grenzen, maar ook in een "veiligheidszone" daarbuiten, moet worden gegarandeerd. Dit wijst erop dat Kroatië zijn militaire aanwezigheid in de door Kroaten gedomineerde delen van Bosnië-Herzegovina ook om veiligheidsredenen vooralsnog niet wil opgeven.

De Kroatische president Tudjman heeft recentelijk verklaard dat zijn land niet zal instemmen met een verlenging van het mandaat van UNPROFOR, dat medio volgend jaar zal aflopen. Ook dit houdt waarschijnlijk verband met de Kroatische onvrede over de opstelling van UNPROFOR, die herstel van de Kroatische soevereiniteit in de omstreken gebieden niet dichterbij heeft gebracht. Kroatië heeft in een eerder stadium bedreigd na het verlopen van het VN-mandaat de UNPA's met militair geweld onder controle te brengen.

... maakt melding van een verharding van het standpunt van Servische leiders over de "Pink Zones", de gebieden rondom de UNPA's die moeten worden gedemilitariseerd omdat vandaaruit de UNPA's militair kunnen worden bestreken. Zij zouden tegen ... hebben verklaard desnoods met geweld het herstel van het Kroatische gezag te willen doorkruisen. Overigens meldt ... dat de Kroaten verantwoordelijk zijn voor alle door haar waargenomen bestandsschendingen van de afgelopen dagen. Deze Kroatische acties versterken vermoedelijk het groeiende Servische wantrouwen.

Er blijven problemen bestaan bij de ontwapening van lokale milities in UNPA-oost (Oost-Slavonië). De Serviërs weigeren zich te laten ontwapenen en lijken zich integendeel meer provocatief op te stellen. De Kroaten dringen echter aan op uitvoering van de volgende fase van het VN-vredesplan, te weten het herstel van de vooroorlogse bevolkingsstructuur. Naar verluidt heeft Kroatië bedreigd om na 1 september te beginnen met repatriëring van Kroatische vluchtelingen naar de UNPA's, ongeacht of UNPROFOR daarmee instemt.

Aan is de afgelopen dagen de toegang geweigerd
tot UNPA-Noord. Als reden werd opgegeven dat zij geen toestemming hadden
gekregen van de regering van de Krajina. Dit kan een reactie zijn op de inter-
nationale kritiek op de Serviërs en onderstreept de hardere Servische opstel-
ling.

Conclusie/voorzicht

Ondanks de op papier opmerkelijke resultaten van de Londense vredesconferentie
en met name de eenzijdige concessies van Servische zijde, is het nog zeer
onzeker in hoeverre de overeenkomsten zullen leiden tot een daadwerkelijke
vredesregeling. Het aanstaande overleg in Genève zal nog aanleiding kunnen
geven tot grote onenigheid bij de uitwerking van de formeel in Londen aanvaarde
beginselen. Hoewel met name de Bosnisch-Servische leider Karadzic op het oog
ingrijpende toezeggingen heeft gedaan, is het, zeker tegen de achtergrond van
de twijfels over de effectiviteit van diens gezag over de Serviërs in Bosnië-
Herzegovina, vooralsnog onwaarschijnlijk dat de strijd nu daadwerkelijk zal
stoppen. Tot op heden is een afname van de gevechten niet vastgesteld.

Federaal premier Panic blijft zich uitspreken voor een ingrijpende koerswijzi-
ging die moet leiden tot een doorbreking van het internationale isolement van
"Joegoslavië". Dit lijkt in toenemende mate te leiden tot wrijvingen met de
Servische president Milosevic. Een escalatie van die tegenstellingen zou kunnen
ontstaan naar aanleiding van de kennelijk door Panic bevolen arrestatie van
Servische nationalist in Vojvodina.

Ook in Kroatië is sprake van toenemende spanningen. De opstelling van zowel
Serviërs als Kroaten verhardt zich en de bereidheid om het VN-vredesplan uit te
voeren lijkt zelfs af te nemen. De Kroatische president Tudjman heeft herhaald
dat Kroatië niet zal instemmen met een verlenging van het mandaat van UNPROFOR.
Dit houdt verband met Kroatische onvrede met de opstelling van UNPROFOR, die
herstel van de Kroatische soevereiniteit over de omstreden gebieden niet
dichterbij heeft gebracht.